

Uwagi PZS do programu FENIKS dla MFiPR (wersja przyjęta przez RM 04.01.2022)

Autor uwagi	Obszar	Strona	Treść uwagi (lub cytaty fragmentu programu wymagający uwagi)	Uzasadnienie/Komentarz
Krzysztof Smolnicki	Bioróżnorodność , adaptacja		Program należy uzupełnić o zapis dotyczący potrzeby ochrony drzew i zieleni w realizowanych projektach	Proponowana treść powtórzona z uwag do UP - wprowadzenie zapisu jest konieczne dla pełniejszego zastosowania reguły DNSH: "[Instytucja zarządzająca] zapewni, aby w ramach realizowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych uwzględniane były zagadnienia związane z ochroną zieleni. Mając na uwadze ochronę różnorodności biologicznej i potrzebę adaptacji do zmiany klimatu (w szczególności na obszarach miejskich), wycinka istniejących drzew i krzewów będzie ograniczona do minimum w trakcie realizacji projektów współfinansowanych ze środków polityki spójności. Instytucja zarządzająca będzie dokładała starań, aby w ramach realizowanych przedsięwzięć uwzględniane były zagadnienia związane z ochroną zieleni (np. poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni tam, gdzie zostały one opracowane i przyjęte)."
Marta Wiśniewska	Bioróżnorodność , adaptacja	str. 8	<p>Cytat: <i>"Polska zaliczana jest do krajów ubogich w zasoby wodne (przeciętne zasoby wód w Polsce wynoszą ok. 60 mld m³ 13, w porach suchych ten poziom może spaść nawet poniżej 40 mld m³). Zasoby wód powierzchniowych w Polsce cechuje duża zmienność czasowa i terytorialna, co powoduje okresowe nadmiary i deficyty wody w rzekach. Zasoby słodkiej wody na mieszkańca wynoszą w ujęciu rocznym 1,4 tys. m³/osobę 14 i należą do jednych z najniższych w Europie, natomiast zużycie wody na mieszkańca wynosi około 230 m³/osobę 15. Zbiorniki retencyjne charakteryzują się małą pojemnością. Obecnie całkowita ilość zmagazynowanej wody w istniejących zbiornikach retencyjnych w Polsce wynosi ok. 4 mld m³, co stanowi tylko nieco ponad 6,5% objętości średniorocznego odpływu rzecznoego."</i> - wprawdzie ten fragment został nieco poprawiony, ale nadal jest napisany w sposób, który miałby uzasadniać sztuczną retencję wody, są w nim i przekłamania; uwaga: (1) Należy usunąć informację dot. ilości wody zmagazynowanej w zbiornikach retencyjnych, bo nic nie wnosi (nie mówi o dostępności zasobu) wprowadzając w błąd sugestią, że jest źle albo przeformułować zgodnie z prawdą: że jesteśmy krajem z retencją zbiornikową na średnim poziomie europejskim (co nadal nic nie wnosi i nie uzasadnia pomysłów na zbiorniki nowe) (2) Zasoby wody na mieszkańca, zamiast z innymi krajami europejskimi, należy porównać ze zużyciem przeliczonym na mieszkańca. Tylko w niewielkim stopniu ten postulat spełniono, ale podając jedynie zużycie wody przez gospodarstwa domowe, zapominając o innych użytkownikach wód - rolnictwo, przemysł itp. (3) Ilościowe dane dotyczące zasobów wodnych podano tylko dla wód powierzchniowych, należy je uzupełnić o informacje dot. zasobów wód podziemnych. (4) W dokumencie brakuje informacji o największych użytkownikach wód (o przemyśle, energetyce, rolnictwie, leśnictwie i górnictwie) i presjach na zasoby wodne generowanych przez poszczególne sektory gospodarki - należy to uzupełnić.</p>	<p>(1) Podana informacja nie wnosi nic do obrazu dostępności zasobów wodnych w Polsce, diagnozy sytuacji; retencjonowanie wody dla samego retencjonowania nie jest wartością (trzeba pamiętać o parowaniu z powierzchni wody); co więcej zbiorniki generują problemy środowiskowe, są m.in. źródłem gazów cieplarnianych, łatwo ulegają eutrofizacji (vide ubiegłoroczne przykłady - zbiornik Siemianówka, Zbiornik Sulejowski). Wbrew obiegowym opiniom, w retencji zbiornikowej nie jesteśmy europejskim kopciuszkiem. Wg danych Aquastatu dla większości z 29 krajów europejskich, dla których dostępne były wiarygodne dane, stosunek pojemności dużych sztucznych zbiorników do całkowitych odnawialnych zasobów wody nie przekraczał 10%, średnia to 11%). Wg tych danych współczynnik retencji dla Polski wyniósł 5% i plasował nas w połowie stawki. Wśród 15 krajów o mniejszym wskaźniku retencji zbiornikowej znalazły się m.in. Austria, Francja, Niemcy i Wielka Brytania. (2) Zestawienie zasobów ze zużyciem pozwoli na ocenę stanu, dostępności zasobów wodnych w Polsce i rezerw w tym zakresie (pozostałego bufora - różnicy między wielkością zasobu a jego wykorzystaniem). Ważne jest bowiem nie tylko ile wody mamy, ale również ile jej zużywamy. Stosunek poborów i zużycia wody do dostępnych zasobów bardzo dobrze oddają wskaźniki statystyczne od lat stosowane w Unii Europejskiej: WEI oraz WEI+. WEI (Water Exploitation Index) oznacza stosunek całkowitych poborów do wieloletniej średniej całkowitych zasobów wodnych. Wskaźnik WEI ma tę wadę, że nie różnicuje poborów zwrotnych (np. na potrzeby chłodzenia w elektrowniach termalnych) od bezzwrotnych (np. do nawodnień rolniczych), dlatego w wielu krajach nie jest liczony. Uznaje się, że próg ostrzegawczy to 20%, powyżej którego kraj/region może być uznany za narażony na niedobory wody. Przekroczenie progu 40% oznacza poważny niedobór. Wskaźnik WEI dla Polski nigdy nie przekroczył bariery 20%, podczas gdy dla Cypru oscyluje wokół 60-70%, a dla Malty - 50%. WEI+ jest dużo lepszym odzwierciedleniem stresu wodnego, jako że oznacza zużycie wody (pobory bezzwrotne) w relacji do średniej z wieloletnia całkowitych odnawialnych zasobów wodnych. Podobnie jak dla WEI, wartości WEI+ powyżej 20 % wskazują, że zasoby wodne są narażone na stres wodny. Przekroczenie 40 % oznacza, że stres jest poważny, a wykorzystanie zasobów słodkiej wody jest ewidentnie nieuzasadnione. Dane prezentowane przez EEA pokazują, że w</p>

Marta Wiśniewska	Bioróżnorodność, adaptacja	str. 9	<p>Cytat: "Głównym wyzwaniem w zakresie różnorodności biologicznej jest przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na jej stan. W Polsce powierzchnia obszarów prawnie chronionych w końcu 2018 r. wynosiła prawie 10,2 mln ha20, co stanowiło 32,6% powierzchni kraju. Szacuje się, że polską przyrodę reprezentuje około 63 tys.21 gatunków z królestw roślin, zwierząt i grzybów, z czego ok. 1800 gatunków objętych jest ochroną ścisłą lub częściową." - przywołane liczby, choć zgodnie z sugestią z konsultacji pozbyto się powołania na dane z roku 2001, nadal nie mówią nic o wyzwaniach w zakresie ochrony różnorodności biologicznej; należy opisać stan gatunków i siedlisk, skorzystać z jak najbardziej aktualnych danych a) raportów do Komisji Europejskiej (dostępne na stronie KE) z wykonania dyrektywy ptasiej i siedliskowej, zawierających oceny stanu ochrony gatunków i siedlisk będących przedmiotem ochrony na obszarach Natura 2000, b) Czerwonej listy ptaków Polski (OTOP, 2020), c) corocznych raportów z monitoringu ptaków – Monitoring Ptaków Polski w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska – dostępnych na www.monitoringptakow.gios.gov.pl. Przedmiotowy fragment należy uzupełnić o informację o czynnikach i zjawiskach negatywnie oddziałujących na stan różnorodności biologicznej.</p>	Aktualizacja informacji pozwoli na uzyskanie właściwej diagnozy, efektywny dobór narzędzi i wskaże priorytety wsparcia, co pozwoli na podjęcie skutecznych działań i przyczyni się do osiągnięcia celów postawionych w strategii Europejskiego Zielonego Ładu i Strategii Bioróżnorodności UE.
------------------	----------------------------	--------	---	--

Marta Wiśniewska	Bioróżnorodność, adaptacja	od str. 33	<p>2.1.2 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p> <p>Przedmiotem naszej troski jest wprowadzenie takiego zapisu, który ograniczy interwencje tylko do obszarów miejskich, o których mowa w 1. akapicie lub doprecyzowanie tych zapisów tak, by się nie okazało, że fragment "W zakresie gospodarowania wodami opadowymi w miastach wspierane będą systemy mające za zadanie zapobieganie podtopieniom i zalaniom oraz ograniczanie skutków tych zjawisk, zwiększenie odporności na ekstremalne zjawiska pogodowe (ulewy oraz powodzie błyskawiczne), spowolnienie odpływu oraz retencjonowanie wody wraz z systemami jej zagospodarowania oraz wykorzystania, w tym jej dystrybucji na okres suszy, również z wykorzystaniem inteligentnych systemów zarządzania wodami opadowymi. Projekty mogą być łączone z inwestycjami w zieloną infrastrukturę" umożliwi sfinansowanie budowy zbiornika Kąty Mysłowe na Wistoce, co to ma rzekomo chronić Jasto przed powodzią albo Wielowieś Klasztorna na Prośnie - Kalisz - albo stopień wodny na Wiśle w Siarzewie - Toruń, Bydgoszcz... Co prawda na nasz wniosek jest "w zakresie gospodarowania wodami W MIASTACH", ale nadal opis jest możliwy do szerokiej interpretacji. Nie uspokaja zapis: 2.1.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych: Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki Ekologicznej Państwa 2030 (PEP2030) oraz Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z</p>	
------------------	----------------------------	------------	---	--

Marta Wiśniewska	Bioróżnorodność, adaptacja	str. 71	<p>Cytat: "Celem zwiększenia odporności na powodzie i susze, przewidziano wsparcie systemów małej retencji renaturyzacji przekształconych cieków wodnych i ich dolin (m.in. poprzez zwiększanie rozstawu wałów przeciwpowodziowych) oraz renaturyzacji obszarów od wód zależnych z wykorzystaniem naturalnych mechanizmów ekosystemowych (nature based solutions). Ponadto działania będą skierowane na zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie suszy poprzez budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej. Działania będą realizowane zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną" - nadal postulujemy doprecyzowanie hasła: mała retencja oraz wykluczenie wsparcia dla nowej infrastruktury technicznej. W konsultacjach proponowaliśmy wsparcie dla naturalnego retencjonowania wody, w tym małej retencji (z wykluczeniem retencji powstałej w wyniku przegradzania cieków wodnych, [można dopisać: innych niż rowy melioracyjne]): działania w celu zatrzymania wód opadowych w miejscu ich powstania, w tym umożliwienie zasilania profilu glebowego i dalej – wód podziemnych, renaturyzacja przekształconych cieków wodnych i ich dolin, w tym zwiększanie rozstawu wałów przeciwpowodziowych i budowa polderów zalewowych na zawałach obwałowanych dolin rzecznych, renaturyzacja obszarów od wód zależnych, z wykorzystaniem naturalnych mechanizmów ekosystemowych (nature based solutions). Ponadto, wsparciem mogłyby zostać objęte: przebudowa, remont lub wyłączenie z eksploatacji (likwidacja) urządzeń wodnych i infrastruktury hydrotechnicznej, ograniczające ryzyko wystąpienia powodzi i suszy.</p>	<p>Spójność z zasadą "do no significant harm". Wprowadzenie zmiany pozwoli na wykluczenie z zakresu wsparcia budowy inwestycji ukierunkowanych na retencję zbiornikową i korytową, kontrproduktywnych w stosunku do celu, jakim jest skuteczna adaptacja do zmian klimatu, szkodliwych środowiskowo (stojących w sprzeczności z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej) – poprzez przegradzenie biegu rzek zaburzających ciągłość ekosystemów i morfologię cieków; nie neutralnych klimatycznie). Magazynowanie wody poprzez przegradzanie rzek (i ich zamianę na zbiorniki powyżej zapór czy stopni wodnych) nie powinno być objęte wsparciem. Zbiorniki emitują bardzo dużo gazów cieplarnianych (dwutlenku węgla, metanu i podtlenku azotu). Nie jest to jedynie gaz opuszczający czasę tych zbiorników w formie lotnej, ale także ten rozpuszczony, uwalniany do atmosfery na przelewach zapory. Przegradzenie rzeki i spowolnienie przepływu wód niszczy dolinę rzeczną i jej otoczenie, m.in. poprzez zalewanie, zmianę stosunków wodnych. Wiąże się z tym utrata różnorodności biologicznej (z negatywnym oddziaływaniem na nią o zasięgu znacznie wykraczającym poza zasięg inwestycji, zarówno w górę, jak i w dół rzeki). Proponowany zapis daje możliwość objęcia wsparciem wyłączenia z eksploatacji budowli istniejących, które nie spełniają swej roli w ograniczaniu ryzyka powodzi i suszy, zostały zaprojektowane w sposób nieprzystający do dzisiejszych globalnych wyzwań środowiskowych – zmian klimatu, konieczności adaptacji do nich i łagodzenie ich skutków oraz utraty różnorodności biologicznej. Proponowana zmiana zachowuje możliwość objęcia wsparciem modernizacji istniejącej infrastruktury, jeśli modernizacja ta ma na celu bardziej efektywne zarządzanie ryzykiem powodzi i suszy, w tym wdrażanie rozwiązań poprawiających i przywracających</p>
------------------	----------------------------	---------	---	---

Marta Wiśniewska	Bioróżnorodność, adaptacja	str. 72	<p>Cytat: "Na obszarach leśnych należy kontynuować działania związane z adaptacją lasów do zmian klimatu poprzez wzmacnianie odporności na zagrożenia wynikające z tych zmian. Działania te polegać będą na dalszej rozbudowie systemów małej retencji oraz przeciwdziałaniu zbyt intensywnym spływom wody powodującym nadmierną erozję wodną." - należy wykluczyć przegradzanie cieków wodnych, innych niż rowy melioracyjne, w ramach rozwoju małej retencji w lasach</p>	<p>Spójność z zasadą "do no significant harm".</p> <p>Wprowadzenie zmiany pozwoli na wykluczenie z zakresu wsparcia budowy inwestycji ukierunkowanych na retencję zbiornikową i korytową, kontrproduktywnych w stosunku do celu, jakim jest skuteczna adaptacja do zmian klimatu, szkodliwych środowiskowo (stojących w sprzeczności z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej) – poprzez przegrodzenie biegu rzek zaburzających ciągłość ekosystemów i morfologię cieków; nie neutralnych klimatycznie). Magazynowanie wody poprzez przegradzanie rzek (i ich zamianę na zbiorniki powyżej zapór czy stopni wodnych) nie powinno być objęte wsparciem. Przegrodzenie rzeki i spowolnienie przepływu wód niszczy dolinę rzeczną i jej otoczenie, m.in. poprzez zalewanie, zmianę stosunków wodnych. Wiąże się z tym utrata różnorodności biologicznej (z negatywnym oddziaływaniem na nią o zasięgu znacznie wykraczającym poza zasięg inwestycji, zarówno w górę, jak i w dół rzeki).</p> <p>Proponowany zapis daje możliwość objęcia wsparciem wyłączenia z eksploatacji budowli istniejących, które nie spełniają swej roli w ograniczaniu ryzyka powodzi i suszy, zostały zaprojektowane w sposób nieprzystający do dzisiejszych globalnych wyzwań środowiskowych – zmian klimatu, konieczności adaptacji do nich i łagodzenie ich skutków oraz utraty różnorodności biologicznej.</p> <p>Proponowana zmiana zachowuje możliwość objęcia wsparciem modernizacji istniejącej infrastruktury, jeśli modernizacja ta ma na celu bardziej efektywne zarządzanie ryzykiem powodzi i suszy, w tym wdrażanie rozwiązań poprawiających i przywracających ciągłość ekosystemów rzecznych.</p> <p>Proponowana zmiana pozwoli nadać wysoki priorytet rozwojowi naturalnej retencji i wyjście naprzeciw ustaleniom i kierunkom działań wskazanym w SPA2020. Wśród działań adaptacyjnych w zakresie dostosowania sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu SPA2020 wymienia:</p>
Janek Twardowski	Energia	str. 16-17	<p>Brak wiarygodności. Cytat: "W tym obszarze efekty interwencji w ramach POIŚ 2014-2020 wskazują na wysoki potencjał wkładu kogeneracji gazowej w realizację celów UE i krajowych związanych z ochroną klimatu i poprawą jakości powietrza, a także osiągnięcia statusu „efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego” .</p>	<p>Twierdzenie, nie poparte ŹRÓDŁEM, oraz , w dalszej części programu-wskazaniem dobrych praktyk oraz określenia wymogów i wymiernych celów uzasadniających wątpliwe (DNSH) inwestycje niosące wzrost ryzyka osieroconych aktywów. I nieakceptowalnych kosztów w cyklu życia inwestycji. Wątpliwe założenie powtarzalności "business as usual"</p>
Janek Twardowski	Energia	str. 18-19	<p>Proponowana zmiana w treści: "Budowa źródeł wysokosprawnej kogeneracji poprzedzona rzetelnymi analizami i uzgodniona z JST (np. w SECAP) jest kluczowa w zakresie efektywności energetycznej w elektroenergetyce i ciepłownictwie."</p>	<p>Poprzedzenie inwestycji analizami wynika z Prawa energetycznego (art16-19) a uzgodnienie z JST (które prowadzi konsultacje społeczne) np. w ramach SECAP/PGN ograniczy ryzyko osieroconych aktywów i naruszeń DNSH.</p>

Janek Twardowski	Energia	str. 7	Cytat: "Dla wzrostu konkurencyjności gospodarki kluczowa jest poprawa efektywności energetycznej, w której główny obszar interwencji stanowią budynki (odpowiadają za 40% zużycia energii w UE). W Polsce ok. 40% budynków wielomieszkaniowych wymaga termomodernizacji, a dla ok. 75% nie planuje się żadnych działań z uwagi na brak środków własnych (w latach 2010-2016 były one głównym źródłem finansowania inwestycji)."	Konieczne wyjaśnienie logiki i spójności narracji i jej celu. Czym dla autora jest TU EE? Na jakie jeszcze "obszary" się dzieli? Dlaczego odwołujemy się do UE a nie do PL? Rok badań 2017/18 - 75%z całości czy z 40%, w momencie ankiety czy wciągu 5-10 lat? — większość uczestników badania wskazała, że głównym źródłem finansowania prac termomodernizacyjnych były środki własne (...), uzupełniane jednak instrumentami finansowego wsparcia termomodernizacji ze środków krajowych lub unijnych (a kredyty pod F.Remontowy) wola zmiany? Z przytoczonych zapisów diagnozy nie są wyciągane oczywiste WNIOSKI 1/ Dotychczasowy model -samofinansowanie zmian jest nieskuteczny - cele emisyjne niezostana osiągnięte. 2/ Niezbędne jest zastosowanie szeroka skalę instrumentów finansowych- dźwigniowania działań izwiększenie ich skali w oparciu o sektor bankowych. Dotacie jedynie na pilotaże.
Janek Twardowski	Energia	str. 7	Cytat: "Zaledwie 20% systemów ciepłowniczych i chłodniczych spełnia wymogi efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego i chłodniczego, dlatego inwestycje w tym sektorze mają ogromne znaczenie."	Co oznacza tu "sektor", do czego nawiązuje dlatego do 20%? Brak odniesienia się do ambicji fit55 -pewnie nawet te 20% nie spełni PRZYSZŁYCH , planowanych wymogów, Brak później (w 2.X) wskazania, że to biznes-i będzie on objęty mechanizmem zwrotnym lub WARUNKOWYM umorzeniem
Janek Twardowski	Energia	str. 8	Cytat: "Zgodnie z rekomendacjami strategii Fala Renowacji, wspierane będą także dodatkowe elementy, nie wynikające z audytu energetycznego, jeśli przynioszą korzyści społeczne, środowiskowe i gospodarcze. Celem dodatkowych elementów jest uzyskanie budynków zdrowszych, bardziej ekologicznych,"	Nieczytelne, albo wskazać możliwość łączenia środków różnych źródeł, albo określić np do 5% wartości inwestycji!!
Janek Twardowski	Energia	str. 27	Cytat: "Wsparcie na wymianę systemów grzewczych zasilanych stałymi paliwami kopalnymi, tj. węglem kamiennym, torfem, węglem brunatnym, łupkami bitumicznymi, na systemy grzewcze zasilane gazem ziemnym będzie możliwe tylko do końca 2025 r."	Rozumiem, iż chodzi tu o INDYWIDUALNE sytemy, brak odniesień do działań informacyjno-edukacyjnych wskazujących ryzyka wysokich kosztów w cyklu życia
Janek Twardowski	Energia	str. 29	Cytat: "Dotacja stymuluje głęboką termomodernizację, niekoniecznie najbardziej efektywną kosztowo. Planowane jest przeprowadzenie pilotażu wykorzystania środków UE w formie zwrotnej na projekty z udziałem firmy typu ESCO na rzecz jednostek sektora publicznego. Jednak stan rozwoju rynku ESCO w Polsce oceniany jest jako wstępny, co stanowi istotną barierę w szerszym wykorzystaniu tej formuły w perspektywie finansowej 2021+."	Po to są działania PILOTAŻOWE, i finansowane ze środków pomocowych, by przełamywac bariery, znajdowac nowatorskie rozwiązania, tu jest miejsce dla PPP tak polecanego w UP.
Janek Twardowski	Energia	str 28	Cytat: "Pomoc obejmie prowadzenie działań szkoleniowo-doradczych i zwiększających świadomość społeczeństwa,"	Zapis słuszny, ale ograniczony TYLKO dla wsparcia poprzez doradców NFOSiGW/WFOSiGW - temat edukacji należy powierzyć również samorządom (region, powiat, miasto)
Janek Twardowski	Energia	str. 29	2.1/2.2 Relacje wskaźników pośrednich i docelowych 2024/do2029? jak 1do /10 i jak 1:40 (!) oraz Warunki Podstawowe niespełnione str. 145-150 w EE	Jaki ma znaczenie fakt nie spełnienia warunkówpodstawowych, jak prowadzić dyskusję o konkretach jeśli WIZJA, strategia jest nieopisana- brak przyjęcia i upublicznienia Długoterminowej Strategii Renowacji Budynków z elementami OSS-one stopshop- kompleksowej obsługi inwestora- i działań doradczych
Janek Twardowski	Energia	str. 52	Cytat: "Działając w duchu Europejskiej Strategii Fala Renowacji obok redukcji zapotrzebowania na energię potrzebną do ogrzewania, chłodzenia i ciepłej wody do użytku domowego należy prowadzić rozbudowę i modernizację systemów ciepłowniczych."	DUCH jest ważny, ale najpierw PLANOWANIE -i narzędzia dla tworzenia PRAWA LOKALNEGO, jak POP -smog, modernizacja najpierw, później przemyślana rozbudowa.

Janek Twardowski	Energia	str. 54	Cytat: "2.2.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych W celu szczegółowym 2.1, w przypadku inwestycji realizowanych w systemach spełniających wymóg efektywnego systemu ciepłowniczego, rozważane jest (w oparciu o wyniki analizy) wsparcie w formie instrumentów finansowych. Wsparcie dotacyjne planowane jest w przypadku nieefektywnych systemów ciepłowniczych , mających utrudniony dostęp do środków publicznych ze względu na brak spełniania kryterium efektywnego systemu ciepłowniczego."	Czy zasadne jest rozdawnictwo dla tych, którzy byli nieaktywni/pasywni - nagroda za lenistwo// nadmierne ryzyko zamiast gwarancji z opcją umorzenia...
Janek Twardowski	Energia	str. 52	"należy prowadzić modernizację systemów ciepłowniczych i ich rozbudowę w uzgodnieniu z JST, a jeśli to możliwe TO w oparciu o umowy typu ESCO lub na bazie usług energetycznych.	Zmiana szyku: modernizacja poprzedza rozbudowę, a ta ostatnia winna być zgodna z polityką samorządów i oczekiwaniami odbiorców końcowych energii. Czytelne wieloletnie umowy o efekt energetyczny ograniczają ryzyka i koszty.
Janek Twardowski	Energia	str. 53	Proponowana zmiana: "oraz realizacja projektów związanych ze wzmocnieniem i tworzeniem efektywnych systemów ciepłowniczych "	Zapis "realizacja projektów związanych z rozwojem systemów ciepłowniczych" - dopuszczał ryzykowne i przeciwnie skuteczne alokowanie funduszy UE/PL.
Janek Twardowski	Energia	str. 52/56	2.2 PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR 2.2.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych ,,	Wymaga szczególnej uwagi i poddania krytycznej analizie. Poza akapitem pierwszym, zapisy de facto coraz bardziej wypaczają zapisy unijnych polityk. Choć w UP str 20 jest zapis „Transformacja ciepłownictwa systemowego powinna postępować równolegle z procesami termomodernizacji budynków(...)” interwencja pomimo istnienia prawnych narzędzi art.16-20 Prawa energetycznego NIE dąży do zapewnienia koordynacji i synergii działań oraz uzyskania wymiernych efektów. Transformacja ciepłownictwa winna adresować kontrakty ESCO oraz usługi energetyczne.
Janek Twardowski	Energia	str. 56	2.2 PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR 2.2.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych ,, -Uwaga ogólna	Wprowadzone w opisie nieostre frazy - zmiękczające wymogi wobec beneficjentów i ich działań grożą de facto finansowanie działań objętych kodem interwencji : 056 Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem na systemy ciepłownicze zasilane gazem ziemnym z myślą o łagodzeniu zmian klimatu - i fałszywego raportowania pod kodem 054. Zaplanowany podział alokacji między kod 54 i 55 jest niepokojący. Relacja 9:1 wspiera nienowoczesne rozwiązania. – zasadna byłoby istotne zwiększenie udziału 55, i twardy wymóg dla wszystkich Inwestorów dla przedstawiania analiz emisji w cyklu życia
Janek Twardowski	Energia	str. 53 2.2.1.1 / 56 2.2.1.6	Proponowana zmiana: "W ramach programu wsparcie mogą otrzymać (...) systemy ciepłownicze nieposiadające tego statusu [efektywnego systemu], na inwestycje których celem jest jego pozyskanie. [...] w miejsce Wsparcie dotacyjne planowane jest w przypadku nieefektywnych systemów ciepłowniczych (...) Zapisać dodać za UP str254 Planowana jest dotacja lub instrument mieszany uwzględniający możliwość częściowego umorzenia w przypadku osiągnięcia i zachowania odpowiedniego efektu energetycznego. "	Za str 254 UP Prosta analiza zapisów wskazuje na istotne ryzyko finansowania DOTACYJNEGO inwestycji, które nie osiągną efektu, lecz deklaratorywnie wykażą się jedynie staraniem. Właśnie w takich obszarach winny być stosowane instrumenty finansowe (ew. z opcją umorzenia po osiągnięciu wyniku)- a NIE dotacje. To wykorzystanie części zapisu z UP - wspieranie (...) celem transformacji w kierunku niskoemisyjnym! "W kierunku" wystarczy? Należy podkreślić znaczenie "osiągnięcia i zachowania odpowiedniego efektu energetycznego".
Janek Twardowski	Energia	str. 52	Proponowana zmiana: "W ramach sektora energetycznego interwencja powinna dotyczyć rozwoju skojarzonej produkcji energii elektrycznej i ciepła w procesie wysokosprawnej kogeneracji (w tym także energii elektrycznej, ciepła i chłodu w procesie trigeneracji) oraz rozwoju efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych (...)"	1/ niespójne ze wcześniejszym użycie frazy „sektora energetycznego” 2/ uszeregowanie (wynikające również z dalszych zapisów) obszarów wsparcia promuje wsparcie dalszego wykorzystywania paliw kopalnych (metanu) lub -co jest sprzeczne z DNSH - odpadów - nazywanych paliwem alternatywnym. 3/ brak odniesienia się do odbiorców końcowych, i optymalizacji zużycia – promocji usług energetycznych - kontraktów ESCO. oraz efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych.

Janek Twardowski	Energia	str. 53	Cytat: "Ponadto, wspierana będzie modernizacja już istniejącej sieci w kierunku (...)"	Wsparcie „kierunkowe” bez uzgodnionej lokalnej strategii, bez obowiązku posiadania strategii i planu i bez stawiania wymogów (np. narzędzi art.16-20 Prawa energetycznego) to marnotrawstwo środków na transformację.
Krzysztof Mrozek	Energia	str. 17	Cytat: <i>"efekty interwencji w ramach POIS 2014-2020 wskazują na wysoki potencjał wkładu kogeneracji gazowej w realizację celów UE i krajowych związanych z ochroną klimatu i poprawą jakości powietrza, a także osiągnięcia statusu „efektywnego energetycznie 30 Niebieskie Księgi dla projektów w sektorze transportu publicznego, infrastruktury drogowej oraz kolejowej są uzupełnieniem i doprecyzowaniem wytycznych Komisji Europejskiej oraz wytycznych krajowych w zakresie zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych w tym projektów generujących dochód i projektów hybrydowych na lata 2014-2020 w zakresie analizy kosztów i korzyści. W ich zakres wchodzi zagadnienia dotyczące analizy ekonomiczno-społecznej, analizy finansowej, oceny ryzyk w projekcie oraz jego wpływu na zatrudnienie. systemów ciepłowniczego"</i> . Ponadto wkład w realizację polityki poprawy jakości powietrza wpisują się projekty związane z rozwojem sieci gazowej." - pomija się ryzyko pułapki gazowej	
Krzysztof Mrozek	Energia	str. 59	OZE, cytat: <i>"Elementem uzupełniającym projektu mogą być działania edukacyjno-informacyjne dotyczące zielonej energii."</i> - działania edukacyjno-informacyjne powinny być priorytetowymi w zakresie OZE	
Krzysztof Mrozek	Energia	str. 65	Cytat: <i>"promowanie roli gazu jako paliwa niskoemisyjnego w kontekście redukcji emisji CO2"</i> - jeżeli gaz ma być paliwem przejściowym, to powinno się promować OZE a gaz instalować wtedy, kiedy nie ma alternatywy. Wzrost cen pokazuje, że nadmierna gazyfikacja jest niekorzystna nie tylko ekologicznie ale i ekonomicznie	
Krzysztof Mrozek	Energia	str. 65	Cytat: <i>"Przewiduje się finansowanie także infrastruktury dedykowanej dla przesyłu lub dystrybucji gazów zdekarbonizowanych, w tym biometanu lub wodoru."</i> - nie ma ani słowa o metodzie pozyskiwania wodoru. Może być wysokoemisyjna, co stawia pod znakiem zapytania sens takiej inwestycji	

Marta Wiśniewska	Energia	str. 18-19	1.9 UZASADNIENIE WYBORU CEŁÓW POLITYKI I CEŁÓW SZCZEGÓŁOWYCH - Uzasadnienie powinno zawierać informację o rodzajach wspieranych OZE, z informacją o wykluczeniu hydroenergetyki na mocy zasady "do no significant harm".	Spójność z zasadą "do no significant harm". Hydroenergetyka to nie „zielona” energia (vide np.: How Green is 'Green' Energy? Gibson L. et al. Trends In Ecology & Evolution Volume 32, Issue 12, December 2017, Pages 922-935). Przynosi znikome korzyści w osiągnięciu neutralności klimatycznej UE. Ma nieodwracalny wpływ na dostęp do wody, przyrodę i różnorodność biologiczną. Nie jest możliwe przeprowadzenie zrównoważonej transformacji energetycznej bez uwzględniania potrzeb środowiska przyrodniczego. W świetle zobowiązań wynikających z Europejskiego Zielonego Ładu finansowe wspieranie inwestycji szkodliwych dla różnorodności biologicznej i ochrony przyrody jest nie do zaakceptowania. Infrastruktura hydrotechniczna m.in. przerywa ciągłość rzek jako korytarzy ekologicznych, wpływa negatywnie na hydromorfologię cieków oraz na stan ekosystemów wodnych i od wód zależnych. Wspieranie jej rozwoju jest sprzeczne z celami środowiskowymi Ramowej Dyrektywy Wodnej. Stoi również w sprzeczności z właściwą adaptacją do zmian klimatu, w której kluczową rolę odgrywają „zdrowe” ekosystemy wodne i od wód zależne (terenów podmokłych związanych z naturalnie funkcjonującymi rzekami), rozwiązania oparte o potencjał ekosystemów, renaturyzacja rzek i ich dolin (a nie ich przeegradzanie).
Zuzanna Sasiak	Energia	str. 26-64	W Programie nie uwzględniono także wsparcia dla prosumentów działających zbiorowo i prosumentów wirtualnych (pomimo, że ich funkcjonowanie od 2024 roku przewiduje ostatnia nowelizacja ustawy o OZE). Wsparcie tworzenia i rozwoju tych form prosumentów powinno, tak jak w przypadku społeczności energetycznych, znajdować odzwierciedlenie m.in. we wskaźnikach produktu oraz głównych grupach docelowych.	
Zuzanna Sasiak	Energia	str. 26 i nast.	W części Programu, która finansowana będzie z Funduszu Spójności, w punkcie 2.1.1 nie wskazuje się w ogóle na działania związane z OZE, czy z prosumentami. Natomiast zarówno we wskaźnikach produktu, jak i rezultatu, wskazano w tym punkcie na kotły zasilane gazem ziemnym,	
Zuzanna Sasiak	Energia	str. 58	Wskazuje się, że "elementem uzupełniającym projektu mogą być działania edukacyjno-informacyjne dotyczące zielonej energii". Tego typu działania powinny być elementem obowiązkowym dla tego obszaru, połączonym z profesjonalnym doradztwem w zakresie OZE, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju nowych form prosumentów. Określone założenia w odniesieniu do edukacji i doradztwa powinny znajdować odzwierciedlenie we wskaźnikach produktu.	W raporcie dot. zgłoszonych do FEnIKSa uwag wskazano, iż szkolenie doradców energetycznych będzie realizowane jako kontynuacja projektu ze środków POiŚ 2014-2020, w ramach którego za kształcenie doradców odpowiadał NFOŚiGW. Pomimo starań, PZS nie udało się uzyskać informacji o rezultatach projektu i liczbie nowo zatrudnionych doradców energetycznych (w szczególności w gminach). Postulujemy więc, aby działania planowane w programie FEnIKS miały przełożenie na zatrudnienie doradców energetycznych w powiatach/gminach, co powinno zostać założone we wskaźnikach dla tego obszaru.
Zuzanna Sasiak	Energia	str. 58	Wskazuje się, że projekty dotyczące OZE będą oceniane przez pryzmat "efektywności kosztowej", a inne rezultaty - w tym redukcja emisji CO2 - będą uwzględniane w dalszej kolejności. Biorąc pod uwagę, iż dokument uważa za OZE kontrowersyjne źródła (np. spalanie biomasy), zapis ten budzi istotne obawy, co do rodzaju i skali finansowanych w przyszłości inwestycji.	
Zuzanna Sasiak	Energia	str. 62	Wskazano dwa odrębne rodzaje OZE: "biomasę" oraz "biomasę o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych". Co oznacza to rozróżnienie?	

Zuzanna Sasiak / Krzysztof Mrozek	Energia	str. 26-64	W Programie nie uwzględniono wsparcia dla społeczności energetycznych. W pkt. 2.1.1.7 w porównaniu z wersją programu z 18.06.2021 (skierowaną do konsultacji) usunięto wskaźnik produktu "RCO 97 – Wspierane społeczności energetyczne działające w zakresie energii odnawialnej" z celem końcowym 31 (pośredni 12) wspartych społeczności. Należy przywrócić wsparcie dla społeczności i wskazać rozwój energetyki obywatelskiej jako priorytetowy kierunek interwencji. To oznacza, że również wskazane główne grupy docelowe przewidywanego wsparcia powinny obejmować podmioty zainteresowane utworzeniem społeczności energetycznych opartych na OZE.	W raporcie dot. zgłoszonych do FEnIKSa uwag wskazano, że wsparcie dla prosumentów i społeczności energetycznych zostało zawarte w KPO. Obecna sytuacja polityczna wokół polskiego KPO rodzi jednak daleko idące obawy, iż środki na realizację KPO mogą nie zostać Polsce przyznane, bądź może to nastąpić w odległym czasie (a środki te można wydatkować jedynie do 2026 r.). W takiej sytuacji energetyka wspólnotowa w Polsce nie otrzymałaby żadnego (lub zbyt ograniczone terminowo) wsparcia finansowego w kolejnych latach, co jest całkowicie niezgodne z wytycznymi EZŁ i wytycznymi dla programowania funduszy unijnych.
Janek Twardowski	Energia/GOZ	str. 52/53	Cytat: "Dla tego drugiego rodzaju infrastruktury, głównymi źródłami ciepła powinno być ciepło ze źródeł kogeneracyjnych, źródeł odnawialnych (w tym z odpadów), (...)"	Kolejne potwierdzenie tezy – iż finansowanie ze środków UE ma petryfikować istniejące scentralizowane systemy, a nie ich transformację w kierunku systemów „czwartej generacji” – (w tym rozproszonych lub niskoparametrowych), spalanie odpadów NIE jest „zielone”.
Janek Twardowski	Energia/GOZ	str. 53	Cytat: "W zakresie wysokosprawnej kogeneracji wsparcie powinno być dedykowane jednostkom (...) paliwa (...) odpadowe"	Promocja spalania odpadów! Sprzeczne z DNSH
Paweł Głuszyński	Energia/GOZ	str. 52-53	Cytat: "[...], głównymi źródłami ciepła powinno być ciepło ze źródeł kogeneracyjnych, źródeł odnawialnych (w tym z odpadów), ciepło odpadowe z procesów przemysłowych lub kombinacja wyżej wymienionych. "	Spalanie odpadów jest niezgodne z art.17 ust. 1 pkt d Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852. Za odpady pochodzące ze źródła odnawialnego uznaje się odpady ulegające biodegradacji, w tym bioodpady, które zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami muszą być w pierwszej kolejności poddane recyklingowi biologicznemu (kompostowaniu, wytwarzaniu biogazu). Ich spalanie doprowadzi do nieosiągnięcia przez Polskę celów dotyczących recyklingu, wyznaczonych przez Dyrektywę 2018/851.
Paweł Głuszyński	GOZ	str. 45-46	2.1.4.7 WSKAŹNIKI 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Kwota środków wymaganych do osiągnięcia efektów Programu nie pokrywa się z szacunkami nakładów finansowych określonych w tzw. luce inwestycyjnej - załącznik do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022, uchwała nr 57 Rady Ministrów z dnia 6 maja 2021 r. Maksymalne nakłady finansowe na infrastrukturę do przetwarzania odpadów określone w uchwale wynoszą 4500 zł/Mg, gdy w projekcie FEnIKS są wyższe o ponad 52% i wynoszą 6 851 zł/Mg. Wskaźniki efektu programu są szokująco niskie i odpowiadają zwiększeniu poziomu selektywnej zbiórki o zaledwie 0,63%, a recyklingu o 0,62% w stosunku do obecnej ilości wytwarzanych odpadów komunalnych - będą jeszcze niższe w przypadku wzrostu ilości powstających odpadów.
Paweł Głuszyński	GOZ	str. 43	Cytat: "W celu kompleksowego domknięcia systemu, wsparcie kierowane na rzecz zapewnienia większej dostępności ITPO przeznaczonych wyłącznie do przetwarzania nienadających się do recyklingu odpadów niebezpiecznych, w tym także odpadów weterynaryjnych i medycznych, których ilość – w związku z sytuacją epidemiologiczną - gwałtownie wzrasta."	Budowa nowych ITPO (instalacji termicznego przekształcania odpadów = spalarni) jest niezgodna z art.17 ust. 1 pkt d Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852. Wydajność wszystkich obecnie proponowanych spalarni odpadów jest nieproporcjonalna w stosunku do ilości powstających odpadów, a ich realizacja w pełnej skali poważnie zagrazi celom recyklingu. Instalacje te nie są planowane na "odpady resztkowe" pozostające po osiągnięciu wysokiego poziomu segregacji u źródła, powyżej 55%, lecz po selektywnej zbiórce, w której ilość odpadów zmieszanych sięga 60% lub więcej. Rząd nie przedstawił żadnych danych potwierdzających konieczności budowy nowych spalarni odpadów medycznych, których wydajność przed pandemią była niemal trzykrotnie większa niż ilość tego rodzaju powstających odpadów. Brak uzasadnienia w danych dotyczy także innych rodzajów odpadów niebezpiecznych.

Dominik Madej	Ogólne		W dokumencie można znaleźć odniesienia do neutralności klimatycznej wyłącznie w kontekście celu UE. Autorze nigdzie nie podają dokładnych prognoz tego w jakim stopniu inwestycje z dokumentu będą kontrybuowały do celu neutralności klimatycznej. Można odnieść wrażenie, jakby autorzy nie traktowali celu neutralności klimatycznej tak jakby obowiązywał również Polski. Obecnie za obowiązujące cele polityki klimatyczne Polski należy uznać te zawarte w dokumentach strategicznych PEP2040 i KPEiK2030. Strategie te nie dość, że są nieaktualne w kontekście EZŁ, to mogą potencjalnie uniemożliwić realizację celów klimatycznych całej wspólnoty.	
Krzysztof Mrozek	Ogólne	str. 172	Cytat: "w trakcie konsultacji zgłoszono blisko 1800 uwag, w tym 1400 w konsultacjach społecznych, z czego ok. 52% pochodziło od instytucji samorządu terytorialnego, a 48% - od partnerów społeczno-gospodarczych" - zestawienie uwag i raport z konsultacji upubliczniono dopiero 28.01.2022, niemal miesiąc po oficjalnym przekazaniu do KE przyjętego przez rząd programu - naruszenie zasady partnerstwa (kodeks partnerstwa i rozporządzenie ogólne)	
Karol Trammer	Transport	str. 89	Kontynuowane będą projekty zmierzające do likwidacji tzw. wąskich gardeł, utrudniających efektywne wykorzystanie inwestycji już zrealizowanych bądź planowanych do realizacji oraz projekty skokowo podnoszące przepustowość sieci i przyczyniające się do skrócenia czasu jazdy, dotyczące budowy nowych oraz rozbudowy 90 połączeń do dużych węzłów kolejowych, do ośrodków aglomeracyjnych, głównych centrów administracyjnych i gospodarczych oraz do terminali intermodalnych, w tym systemów i usług inteligentnych systemów transportowych.	Konieczne jest doprecyzowanie, że likwidacja wąskich gardeł i poprawa przepustowości musi opierać się na odpowiedniej liczbie punktów umożliwiających wyprzedzanie/mijanie się pociągów - to jest w zakresie pozwalającym na znaczące zwiększenie ruchu pociągów w przyszłości. Dotychczas realizowane przedsięwzięcia obejmowały swym zakresem degradację stacji do roli przystanków, przez co na wielu odcinkach (zwłaszcza wlotowych do dużych węzłów) nie eliminowały problemu ograniczonej przepustowości, lecz często go pogłębiały. Zwłaszcza w obliczu tendencji, gdy po modernizacji linii kolejowej zwiększało się zainteresowanie przewoźników kolejowych uatrakcyjnieniem oferty przewozowej (dotatkowe połączenia, wzrost liczby połączeń przyspieszonych).
Karol Trammer	Transport	str. 90	Poprawiona zostanie także dostępność do lotnisk, dzięki realizacji komplementarnych projektów drogowych i kolejowych	Doświadczenia wynikające z dotychczasowych przedsięwzięć poprawiających dostęp do lotnisk wskazują na problem słabego wykorzystania połączeń kolejowych (Lublin-Świdnik, Olsztyn-Mazury, Szczecin-Goleniów). Należy wskazać, że połączenia kolejowe na lotniska nie powinny być realizowane jako ślepo zakończone, lecz w ramach szerszych przedsięwzięć (jak połączenie na lotnisko Katowice-Pyrzowice będące elementem rewitalizacji całego ciągu Zawiercie - Tarnowskie Góry). Należy też rozważyć określenie minimalnej liczby pasażerów korzystających z lotniska, będącej warunkiem możliwości realizacji przedsięwzięcia (np. 1 milion pasażerów lotniska rocznie).
Karol Trammer	Transport	str. 90	W sektorze lotniczym finansowane będą działania w zakresie: ☐ bezpieczeństwa i ochrony ruchu lotniczego, ☐ systemu zarządzania ruchem lotniczym wynikającego z SESAR, ☐ łagodzenia oddziaływania sektora lotniczego na środowisko naturalne.	W kwestii lotnictwa dofinansowaniem powinny być objęte co najwyżej działania z zakresu łagodzenia oddziaływania sektora lotniczego na środowisko naturalne.
Karol Trammer	Transport	str. 96	Usprawnienie warunków żeglugowych zachęci przewoźników do większego wykorzystania tej formy transportu w przewozie towarów, co przyczyni się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu	Zapis kontrowersyjny, biorąc pod uwagę wysoki stopień ingerencji usprawnienia warunków żeglugowych w stan naturalny rzek.

Krzysztof Mrozek, Marta Wiśniewska	Transport	str. 10	Cytat: <i>"Niestabilne warunki nawigacyjne, będące wynikiem złej jakości infrastruktury sprawiają, że żegluga śródlądowa nie wykorzystuje swojego pełnego potencjału (ok. 0,3 % udziału w przewozie ładunków)." - należy zmienić na "Zmienne warunki hydrologiczne (dynamika przepływów, zmiany klimatu pogłębiające zjawisko suszy i powodujące ekstremalne zjawiska pogodowe, w tym deszcze nawałne i powodzie błyskawiczne) sprawiają, że towarowa żegluga śródlądowa ma i będzie miała znaczenie marginalne, a użytkowanie dróg wodnych ograniczać się będzie przede wszystkim do wykorzystania turystycznego dostosowanego do warunków hydrologicznych."</i> - ta uwaga została całkowicie zignorowana	Program FEnIKS powinien być oparty o realia - warunki hydrologiczne Polski nie dają szans na funkcjonowanie dróg wodnych klasy IV i V. Nie zmienia tego nakłady na infrastrukturę, bo czynnikiem limitującym jest tu dostępność zasobów wodnych w czasie (vide np. Analiza uwarunkowań i efektywności ekonomicznej rozwoju odrzańskiej drogi wodnej, WWF 2010). W planowaniu wsparcia i rozwoju transportu nie należy opierać się na wymyślonym potencjale, a na rzetelnych analizach m.in. ekonomicznych (vide np. Cost-benefit analysis of the E40 waterway in Poland, Wouter Langhout Langhout Ecologisch Advies 2022). Aktualnie po polskich rzekach wozi się głównie materiał pochodzący z ich pogłębiania. Rozwój żeglugi towarowej w Polsce jest nie tylko nieopłacalny ekonomicznie, ale i szkodliwy środowiskowo, co jest niespójne z zasadą DNSH.
Krzysztof Mrozek, Marta Wiśniewska	Transport	str. 176	Z załącznika - wykazu operacji o znaczeniu strategicznym - należy usunąć działanie "Poprawa parametrów eksploatacyjnych na Odrzańskiej Drodze Wodnej"	przedsięwzięcie enigmatycznie nazwane "poprawą parametrów eksploatacyjnych" jest realizacją części rządowego programu rozwoju żeglugi śródlądowej stojącego w sprzeczności z zasadą "do no significant harm"; niemożliwość osiągnięcia trwałych efektów (poza trwałym zniszczeniem: rzeki, ekosystemów wodnych i od wód zależnych; zwiększeniem ryzyka powodzi i suszy) wykazano w opracowaniu WWF: Analiza uwarunkowań i efektywności ekonomicznej rozwoju odrzańskiej drogi wodnej (2010); argumenty podnoszone w uwagach dot. wsparcia dla żeglugi transportowej mają tu zastosowanie

Marta Wiśniewska	Transport	od str. 100	<p>2.4.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej - Z zakresu interwencji należy usunąć wsparcie dla rozwoju żeglugi śródlądowej ("do no significant harm"), inne niż dla RIS</p>	<p>Poprawka służy zachowaniu spójności z unijną Strategią na rzecz Bioróżnorodności 2030. Stabilizacja poziomu wody i likwidacja niskich stanów wód w korytach rzek związana z „przystosowaniem” ich do żeglugi, ograniczenie zasięgu i głębokości wylewów, a także trwałe zaburzenia poziomu wód gruntowych terenów przyległych zagrażają realizacji celów środowiskowych określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej. Będą znacząco negatywnie wpływać także na wszystkie korytowe i dolinowe typy siedlisk przyrodniczych chronione prawem polskim i wspólnotowym (Natura 2000), w szczególności: zalewane muliste brzegi rzek 3270, starorzecza 3150, łąki selernicowe 6440, łąki trzęślicowe 6410 i niżowe łąki użytkowane ekstensywnie 6510, ziołorośla nadrzeczne 6430, grądy 9170 a także łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 91E0, łąki wiązowo-jesionowe 91F0, mające status siedlisk o znaczeniu priorytetowym dla Wspólnoty.</p> <p>Argumenty przeciwko rozwojowi transportu śródlądowego pojawiły się już w Prognozie oddziaływania na środowisko SOR: "Projekt ten może rodzić liczne wątpliwości zarówno pod kątem jego możliwych negatywnych oddziaływań na wody oraz środowisko przyrodnicze, w tym ekosystemy od wód zależne. Wątpliwości pojawiają się także od strony ekonomicznej (opłacalność tego środka transportu) oraz od strony technicznej, gdyż w dalszym ciągu nierozwiązana jest kwestia zabezpieczenia odpowiedniej ilości wód umożliwiających transport rzeczny. Kwestie te nabierają szczególnego znaczenia analizując prognozowane zmiany klimatu i natężenie zjawisk ekstremalnych. Z jednej strony zjawiska suszy (w tym hydrologicznej mającej wpływ na żeglugę), z drugiej strony zagrożenia powodziowe i konieczność utrzymywania pojemności zbiorników wodnych umożliwiających przejście nadmiaru opadu). Z tego względu, na dalszych etapach wdrażania SOR, zasadnym byłoby przeprowadzenie szczegółowego studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego, które określi optymalny rozkład i klasę dróg wodnych w Polsce z jednoczesnym wskazaniem odcinków, dla których jest to zasadne. Biorąc pod uwagę duży koszt środowiskowy</p>
------------------	-----------	-------------	---	--

Marta Wiśniewska	Transport	od str. 106	<p>2.5.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej - - Z zakresu interwencji należy usunąć wsparcie dla rozwoju żeglugi śródlądowej ("do no significant harm"), inne niż dla RIS</p>	<p>Poprawka służy zachowaniu spójności z unijną Strategią na rzecz Bioróżnorodności 2030. Stabilizacja poziomu wody i likwidacja niskich stanów wód w korytach rzek związana z „przystosowaniem” ich do żeglugi, ograniczenie zasięgu i głębokości wylewów, a także trwałe zaburzenia poziomu wód gruntowych terenów przyległych zagrożą realizacji celów środowiskowych określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej. Będą znacząco negatywnie wpływać także na wszystkie korytowe i dolinowe typy siedlisk przyrodniczych chronione prawem polskim i wspólnotowym (Natura 2000), w szczególności: zalewane muliste brzegi rzek 3270, starorzecza 3150, łąki selernicowe 6440, łąki trzęślicowe 6410 i niżowe łąki użytkowane ekstensywnie 6510, ziołorośla nadrzeczne 6430, grądy 9170 a także łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 91E0, łąki wiązowo-jesionowe 91F0, mające status siedlisk o znaczeniu priorytetowym dla Wspólnoty. Argumenty przeciwko rozwojowi transportu śródlądowego pojawiły się już w Prognozie oddziaływania na środowisko SOR: "Projekt ten może rodzić liczne wątpliwości zarówno pod kątem jego możliwych negatywnych oddziaływań na wody oraz środowisko przyrodnicze, w tym ekosystemy od wód zależne. Wątpliwości pojawiają się także od strony ekonomicznej (opłacalność tego środka transportu) oraz od strony technicznej, gdyż w dalszym ciągu nierozwiązana jest kwestia zabezpieczenia odpowiedniej ilości wód umożliwiających transport rzeczny. Kwestie te nabierają szczególnego znaczenia analizując prognozowane zmiany klimatu i natężenie zjawisk ekstremalnych. Z jednej strony zjawiska suszy (w tym hydrologicznej mającej wpływ na żeglugę), z drugiej strony zagrożenia powodziowe i konieczność utrzymywania pojemności zbiorników wodnych umożliwiających przejście nadmiaru opadu). Z tego względu, na dalszych etapach wdrażania SOR, zasadnym byłoby przeprowadzenie szczegółowego studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego, które określi optymalny rozkład i klasę dróg wodnych w Polsce z jednoczesnym wskazaniem odcinków, dla których jest to zasadne. Biorąc pod uwagę duży koszt środowiskowy</p>
Marta Wiśniewska	Transport	str. 176	<p>Z załącznika - wykazu operacji o znaczeniu strategicznym - należy usunąć działanie "Budowa brakujących odcinków Via Carpatia"</p>	<p>Nie istnieje żaden rządowy, oficjalny dokument, który precyzowałby trasę Via Carpatia, nigdy też dla tego korytarza drogowego nie przeprowadzono strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Via Carpatia to projekt polityczny i w zależności od potrzeb politycy deklarują przynależność poszczególnych planowanych/projektowanych odcinków dróg do tego korytarza. Forsowanie inwestycji o tak dużym zasięgu oddziaływania społeczno-środowiskowego bez analiz ruchowo-sieciowych, analiz rozwiązań alternatywnych w skali makro (a nie dla kilkunasto-kilkudziesięciu kilometrowych odcinków) wygeneruje problemy podobne do analogicznej sytuacji sprzed lat z Via Baltica, już możliwe do odnotowania - vide planowana droga ekspresowa S16 przez Mazury i Biebrzański Park Narodowy (deklarowane w zależności od potrzeb jako części Via Carpatia lub "inwestycje powiazane"</p>

Wojciech Szymalski	Transport	str. 96	Niepokoi, że na żeglugę śródlądową, która ma marginalny udział w przewozach (<0,5%) i w 2030 roku nadal taki będzie miała (max. 2%), planuje się wydać znaczne środki z programu FEnIKS. W dodatku drogi śródlądowe są wszystkie poza systemem TEN-T (Polska chce je do tego systemu jednak włączyć – taki jest zaszygalizowany plan w Krajowym Planie Żeglugowym 2030).	
--------------------	-----------	---------	--	--